

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI /Відомості Верховної Ради, 2013 № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88

5. Лобойко Л.М. Співвідношення стадій логічної і функціональної послідовності у кримінальному процесі. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. Вип. 29. С. 99 – 108.

Тихомирова Галина
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольського державного університету

МІСЦЕ І РОЛЬ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СИСТЕМІ ІНСТИТУТІВ ЄС

На сьогоднішній день не викликає сумнівів, що Європейський Союз є унікальною наднаціональною організацією з особливою правовою системою. Для розуміння того, як функціонує Європейський Союз в цілому, обов'язковим є з'ясування правової природи його інститутів та їх взаємозв'язків. Вважається, що ключовим інститутом ЄС виступає саме Суд ЄС, адже саме від останнього залежить деталізація, тлумачення положень установчих договорів, дотримання та розвиток права ЄС. Також, враховуючи характерний статус права ЄС, котрий відрізняє його від права інших міжнародних інституцій, цілком логічним є наділення судового органу значною компетенцією та виокремлення Суду ЄС як одного з найважливіших інститутів, який забезпечує прогресивне функціонування Союзу.

В процесі реалізації наданої, широкої компетенції, Суд ЄС тісно співпрацює з іншими інститутами ЄС. І саме відповідні аспекти співпраці та співвідношення є малодослідженими, проте такими, що необхідні для встановлення структурно-функціональної ролі, місця Суду ЄС в інституціональній системі Союзу.

Перш за все, в контексті дослідження, під інститутом ЄС розуміється базовий орган із владними повноваженнями, що виконує ключові завдання Союзу та відповідає за взаємозв'язки всередині організації [1, с. 15].

Загалом, інституційна система передбачає сукупність інститутів, а інституційна система ЄС є несхожою ані на інші міжнародні системи, ані на систему внутрішнього державного апарату з його розподілом на гілки влади.

Науковцями пропонується два підходи до визначення поняття «інституційна система ЄС» (або інституційний механізм ЄС). Згідно з першим, широким підходом, інституційний механізм Європейського Союзу включає у себе усі інститути, як основні, так і допоміжні, сукупність яких надають змогу реалізувати усі поставлені перед Союзом завдання. Другий, вузький підхід передбачає охоплення лише декількох основних інститутів, серед яких

Європейський Парламент, Рада ЄС, Європейська Рада, Європейська Комісія, Суд ЄС, Європейська Рахункова Палата, Європейський Центральний Банк [2, с. 85].

На нашу думку, в контексті тематики дослідження, застосуванню підлягає саме вузький підхід, адже для розкриття правового статусу Суду ЄС важливе значення має саме встановлення його структурно-функціональних зв'язків з основними інститутами Союзу.

Інституційна система ЄС не має характерного для внутрішньонаціональної побудови поділу влади на законодавчу (у межах міжнародного права доречніше говорити нормотворчу), виконавчу та судову. Останнє пов'язано із тим, що неможливо чітко розподілити функції між основними інститутами Європейського Союзу. Наприклад, нормотворчу функцію виконує Європейський Парламент, але іноді ця функція надається і Європейській Комісії, якій здебільшого належать виконавчі функції. Тобто, кожний з ключових інститутів організації, в залежності від наданої компетенції, може виконувати різні за функціональною спрямованістю види діяльності.

Усі інститути у системі ЄС взаємопов'язані одне з одним, а роль Суду ЄС визначається його впливом на відповідні інститути. Вказаний вплив є тісним, так як ключові інститути нерідко постають перед Судом ЄС або у якості позивачів, або у якості відповідачів, що, у свою чергу, є елементом контролю за діяльністю таких інститутів з боку Суду Європейського Союзу.

Традиційно склалось, що найбільш тісна співпраця спостерігається між Судом ЄС та Європейською Комісією. Так, Комісію називають тим інститутом, котрий виконує роль зв'язуючого елементу у системі, координує інтеграційні інтереси, сприяє європейській інтеграції. Слід зазначити, що більшою або меншою мірою перелічені функції притаманні і Суду ЄС. Останнє пояснюється тим, що серед напрацювань Суду як раз перебуває розробка принципу рівноваги між інститутами ЄС та впровадження у життя принципів права, що також детермінують процеси євроінтеграції. Окрім того, Комісія виступає гарантом дотримання положень установчих договорів, а Суд ЄС виступає гарантом дотримання права в процесі виконання відповідних положень. До того ж, повноваження обох інститутів іноді змішуються. Наприклад, коли мова йде про порушення конкурентного права, Комісія накладає штрафи на порушників і має ініціативу по припиненню вказаних порушень. Лише у тому випадку, якщо Комісія не використовує таку ініціативу, то питання передається на розгляд Суду Європейського Союзу [3, с. 242]. Таке розподілення має логічне пояснення, адже судова процедура на наднаціональному рівні майже завжди є тривалою, натомість вирішення питань Комісією відбувається за прискороною процедурою.

Комісія Європейського Союзу також здійснює нагляд за тим, як виконуються рішення Суду ЄС. Ця функція виходить з аналізу положень Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС). Так, згідно з ДФЄС, Комісією встановлюється, що у разі

невиконання однією з держав-членів рішення Суду, остання повинна надати свої аргументовані міркування з цього приводу і після цього може звернутись до Суду [2, с. 85].

Зазначені відносини між Комісією та Судом ЄС проявляються також у тому, що у процесі прийняття власних рішень Комісія прагне отримувати підтримку Суду, оскільки, наприклад, політика конкуренції впроваджується і за рахунок судових рішень в тому числі [4, с. 57].

Має місце також співпраця Суду ЄС із Європейським Парламентом. Розкривається така співпраця особливими структурними зв'язками, наприклад, через впровадження посади Європейського омбудсмена, котрий обирається Європарламентом. Роль омбудсмена у цьому випадку полягає у тому, що він збирає та розглядає скарги з приводу порушень порядку управління, функціонування органів та інституцій, за винятком виконання функцій Суду ЄС. При цьому, Суд ЄС має повноваження, за певних обставин, відправити омбудсмена у відставку, як певний елемент механізму стримання [5, с. 40].

Специфіка взаємовідносин між Судом та Європарламентом також у тому, що обидва інститути є «моторами» інтеграційних процесів. Саме у зв'язку із цим, протягом історії свого існування Суд впроваджував та укріплював позицію Парламенту як повноцінного учасника судового процесу [1, с. 46].

Суперечливими є взаємні відносини між Судом ЄС та Радою ЄС у зв'язку із представництвом різних інтересів. Так, Рада як інститут репрезентує інтереси держав-членів, у той час як Суд ЄС фактично представляє інтеграційні, консолідовані інтереси. Отже, вказане є приводом для певної конфронтації інтересів. Між Радою та Комісією як інститутами Європейського Союзу також виникають подібні протиріччя. Не дивлячись на це, конфронтація між різними інститутами ЄС є недопустимою. Адже лише співпраця, компроміс та кооперація у сукупності надають змогу забезпечити стабільний розвиток Європейського Союзу як інтеграційного утворення [6, с.18].

Певний зв'язок простежується також між Судом ЄС та Європейською Радою. Зокрема, до завдань останньої належить вирішення конфліктів між державами – членами ЄС, що також нагадує і юрисдикцію Суду ЄС. Проте, слід зазначити, що держави – учасниці європейського інтеграційного утворення більше схильні вирішувати проблемні питання у межах дружньої атмосфери Європейської Ради, аніж звертатись до Суду. Так, Суд Європейського Союзу залишається автономним незалежним судовим інститутом, а Європейська Рада є інститутом із політичним забарвленням [7, с. 151].

Збіг функцій обох інститутів можливо спостерігати відносно процесу укладення нових міжнародних угод, коли Європейська Рада приймає рішення про укладення таких угод, а Суд ЄС надає висновки щодо можливості укладення відповідних угод, приєднання до них. У цьому

випадку, кожен з інститутів виконує свою окрему функцію, але спрямовані ці функції на спільну мету – сталий розвиток інтеграційного утворення.

Співпраця Суду ЄС з Європейським Центральним Банком як одним з базових інститутів Союзу не є поширеною. Вказані відносини мають місце тоді, коли за певною категорією справ Центральний Банк виступає відповідачем у судовому процесі або у випадках, коли Банк контролює дотримання єдиної монетарної політики [8, с. 46].

Підсумовуючи, слід зазначити, що кожен з інститутів Європейського Союзу виконує конкретну роль у забезпеченні успішного функціонування цілої системи інтеграційного утворення. Суд ЄС залишається практично єдиним інститутом, котрий є автономним від держав-членів та його роль є визначальною в інституційній системі з огляду на компетенцію з вирішення спорів, що виникають між іншими інститутами ЄС. Окрім того, визначення його місця та ролі у системі пов'язано із функцією тлумачення положень установчих договорів, що сприяє розвитку інтеграційного правопорядку та укріпленню інтеграційної системи.

Література

1. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. Харків : Право, 2010. 359 с.
2. Яворська І. М. Роль і значення Суду ЄС у системі органів Європейського Союзу. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2015. Вип. 37. Ч. 2 С. 82–88.
3. Комарова Т. В. Суд ЄС в інституційному механізмі Європейської інтеграції. *Україна-Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права*. 2006. С. 238–245.
4. Москаленко О. М. До класифікації джерел права Європейського Союзу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. Вип. 1(5). С. 55–60.
5. Маринів І. І. Роль європейського омбудсмена щодо захисту прав громадян ЄС та забезпечення належного управління інституційного механізму Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2020. № 3(31). С. 38–45.
6. Єрмолаєв А. В., Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. О. та інші. *Європейський проект та Україна: монографія*. Київ : НІСД, 2012. 191 с.
7. Голосніченко Д. І. Європейська Рада, Рада ЄС, Європарламент: розподіл повноважень. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2012. Вип. 2(14). С. 151–155.
8. Тюріна О. В. *Основи права Європейського Союзу : навч. посіб.* Київ : Ліпкан. 2012. 124 с.